

הלכות גזלה ואבדה פרק ו

א. קורות ואבנים ועצים וכיוצא בהן ששטפם הנהר אם נתיאשו הבעלים מהן הרי אלו מתרין, והן שלמציילן. ואם אינו יודע אם נתיאשו, או לא נתיאשו חייב להחזיר; ואין צריך לומר, אם היו הבעלים מרדפין אחריהן.

ב. לפיכך המציל מיד הנהר, ומזוטו שלים, ומשלווליתו שלנהר, ומן הגיס, ומן הדלקה, ומן הארי, ומן הדב, ומן הנמר, ומן הברדלס אם ידע בודאי שנתאשו הבעלים, הרי אלו שלו; ואם לא ידע, יחזיר.

ג. המציל מיד לסטים ישראל הרי אלו שלו, מפני שסתם הדבר שנתאשו הבעלים; ואם ידע שלא נתיאשו, חייב להחזיר. אבל המציל מיד לסטים גוי או מוכס גוי חייב להחזיר, שסתם הדבר שלא נתיאשו הבעלים; ואם ידע בודאי שנתאשו הבעלים, הרי אלו שלו.

ד. ומפני מה סתם לסטים ישראל שנתאשו הבעלים, וסתם גוי שלא נתיאשו מפני שהבעלים יודעים שהגויים מחזירין מיד הגזלן, אף על פי שאין שם עדים שגזל, אלא בראיות רעועות, ובאמדין דעתן.

ה. שחלים הצומחים בתוך הפשתן המלקט אותן כשהן לחין אין בהן משום גזל, מפני שהן מפסידין הפשתן על בעל השדה; ואם יבשו אסורין משום גזל, שכבר הפסידו מה שהפסידו. ואם היו על הגבול אסורין, אפלו כשהן לחין.

ו. כפר בארנו בנזקי ממון שהמוציא תבנו וקשו לרשות הרבים, אין בהם משום גזל; אבל המוציא את הגלל לרשות הרבים, בין בשעת הוצאת זבלים בין שלא בשעת הוצאת זבלים חייבין עליהם משום גזל.

ז. מי שנתחלפו לו כליו בכלים אחרים בבית האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתמש בהן, עד שיבוא הלה ויטל את שלו. נתחלפו לו בבית האמן אם אשתו ובניו שלאמן נתנו לו, או שנתן לו האמן ואמר לו טל כליו הרי זה לא ישתמש בהן, עד שיבוא הלה ויטל את שלו.

ח. אמר לו האמן טל כלי זה הרי זה ישתמש בו, עד שיבוא הלה ויחזיר את שלו: שמא כליו שלאמן הוא, או בעל הפלי צוה את האמן למכרו לו. וכן כל פיוצא בזה.

ט. דברים הרבה אסרו חכמים משום גזל; והעובר עליהן, הרי זה גזלן מדבריהם: כגון מפריחי יונים והמשחקין בקביה.

י. מפריחי יונים כיצד: לא יפריח אדם יונים בתוך הישוב, שהרי לוקח ממון אחרים שלא כדין, מפני שמשלח זכר ויביא נקבה משוכך אחר, או נקבה ותביא זכר. ולא יונים בלבד, אלא כל העושה כזה בשאר עופות או חיה ובהמה הרי זה גזלן מדבריהם.

יא. וכן אסרו חכמים לצוד יונים בתוך הישוב, מפני שהן שלאחרים. ואין פורסין נשבין ליונים, אלא אם כן הרחיק מן הישוב ארבעה מילין; ואם היה ישוב פרמים, אפלו מאה מיל לא יפרס, שהיונים שלבעלי פרמים הם. וכן לא יפרס בתוך

השובבין, אף על פי שהן שלו או שלגוי או שלהפקר, ואף על פי שהרחיק מן הישוב מאה מיל, מפני שהיונים באות לישוב השובבין.

יב. מרחיקין את השובב מן העיר חמשים אמה. ולא יעשה אדם שובב בתוך שדהו, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח, כדי שלא ימשכו הגוזלות, ויפסידו בשדות ויאכלו משלאחרים. ואם לקחו מאחר אפלו היה בינו ובין תחלת שדה חברו בית רבע בלבד, הרי הוא בחזקתו ואין מחיבין אותו להרחיק.

יג. המשחקין בקביה כיצד: אלו שמשחקין בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן, ועושים תנאי ביניהם שכל הנוצח את חברו באותו השחוק, יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מדבריהם. אף על פי שברצון הבעלים לקח, הואיל ולקח ממון חברו בחנם דרך שחוק והתל, הרי זה גזל.

יד. וכן המשחקין בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי, שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר, יקח מחברו כך וכך, וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור, וגזל מדבריהם. והמשחק בקביה עם הגוי אין בו אסור גזל, אבל יש בו אסור עוסק בדברים בטלים: שאין ראוי לאדם שיעסק כל ימיו אלא בדברי תורה, ובשובו שלעולם.

טו. מצודות חיה ועופות ודגים, שנפלו מיני החיה לתוך המצודה, ובא אחר ונטלן הרי זה גזל מדבריהם, מפני שעדין לא הגיעו ליד הזוכה בהן. נהר המושף ומעינות הנובעין, הרי הן שלכל אדם.

טז. עני המגנף בראש הזית זיתים שלשכחה, ובא עני אחר ונטלן מעל הארץ הרי זה גזל מדבריהם, מפני שעדין לא הגיעו ליד הזוכה בהן; ואם היה העני מקבץ פידו בראש הזית, ומשליך לארץ הרי זה גזל גמור, שהרי הגיעו ליד הזוכה בהן.

יז. הדבורים אינן ברשותו שלאדם כמו תרנגולים ואוזים, ואף על פי כן יש בהן קנין מדבריהם; והגוזל נחיל דבורים, או שמנעו מבעליו אם בא לרשותו הרי זה גזל מדבריהם.

יח. לפיכך מי שיצא נחיל שלדבורים מרשותו, ושכן ברשות חברו יש לבעל הנחיל להלך בתוך שדה חברו, עד שיטל את נחילו. ואם הזיק, משלם מה שהזיק; אבל לא יקץ את הסוכה, על מנת לתן דמים.

יט. נאמנת אשה או קטן לומר, מכאן יצא נחיל זה: והוא, שיהיו משיחין לפי תמן, ויהיו הבעלים מרדפין אחר הנחיל, ושואלים היכן חנה: אף על פי שאין אשה או קטן בני עדות, הואיל וקנין דבורים מדבריהם, האמינו אותם בו.

כ. כל מי שיש בידו גזל שלדבריהם, אינו יוצא מידו בדינין. וכן אם כפר בו ונשבע, אינו מוסיף חמש כמו שמוסיף על הגזל הגמור.